

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγικές για μια έξυπνη εξυγίανση της δημοσιονομικής πολιτικής — Ο εντοπισμός μοχλών ανάπτυξης στην Ευρώπη ως πρόκληση. Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε πλήρως το εργατικό δυναμικό των οικονομιών μας, με δεδομένη την επιτακτική ανάγκη φορολογικής προσαρμογής» (διερευνητική γνωμοδότηση της συγγραφικής προεδρίας)

(2011/C 248/02)

Εισηγητής: ο κ. DANTIN

Την 15η Νοεμβρίου 2010, ο Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κ. Peter GYÖRKÖS, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, εξ ονόματος της μελλοντικής συγγραφικής Προεδρίας, να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

«Στρατηγικές για μια έξυπνη εξυγίανση της δημοσιονομικής πολιτικής — ο εντοπισμός μοχλών ανάπτυξης στην Ευρώπη ως πρόκληση. Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε πλήρως το εργατικό δυναμικό των οικονομιών μας, με δεδομένη την επιτακτική ανάγκη φορολογικής προσαρμογής».

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 31 Μαΐου 2011.

Κατά την 472η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Ιουνίου 2011 (συνεδρίαση της 15ης Ιουνίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 164 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που εκδηλώθηκε το 2007 και ενισχύθηκε το 2008, είχε σοβαρές συνέπειες στα δημόσια οικονομικά των ευρωπαϊκών χωρών επιβαρύνοντας, ιδίως, τη δημοσιονομική τους κατάσταση.

1.2 Σήμερα, η ανάγκη ελάφρυνσης των κρατικών προϋπολογισμών από τα γενικότερα έξοδα που προέκυψαν από τα διάφορα σχέδια για την ανάκαμψη της οικονομίας, από την ενίσχυση των τραπεζών (όπως συνέβη σε ορισμένα κράτη μέλη) και την αδυναμία της ανάπτυξης που δεν είχε επαρκώς συνεκτιμηθεί από τις οικονομικές πολιτικές πριν από την κρίση, υποχρεώνει πολλά κράτη μέλη να μειώσουν τις δημόσιες δαπάνες τους. Η επιλογή αυτή κινδυνεύει να προκαλέσει την απομάκρυνση των κρατών από το πλαίσιο των αναδιανεμητικών αποτελεσμάτων των συστημάτων συλλογικής αλληλεγγύης, είτε πρόκειται για την κοινωνική προστασία είτε για τις δημόσιες υπηρεσίες.

1.3 Αυτός ο τρόπος γρήγορης επανόδου σε ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, εκτός από το υψηλό κοινωνικό κόστος που συνεπάγεται, ενέχει τον κίνδυνο υποτονικής ανάπτυξης για μεγάλο χρονικό διάστημα λόγω κυρίως της εκμηδένισης της ζήτησης, η οποία θα επιτείνει τα δημοσιονομικά ελλείμματα. Αυτά θα επιφέρουν με τη σειρά τους συρρίκνωση της ζήτησης, εγκλωβίζοντας την ευρωπαϊκή οικονομία σε έναν καθοδικό σπειροειδή κύκλο ο οποίος εκ των πραγμάτων θα ανατροφοδοτείται.

1.3.1 Μια «έξυπνη» δημοσιονομική πολιτική πρέπει να διαρρήξει αυτόν τον σπειροειδή κύκλο.

1.4 Ο «έξυπνος» χαρακτήρας της δημοσιονομικής εξυγίανσης έγκειται σε μια «έξυπνη» ισορροπία μεταξύ των δαπανών και των εσόδων και μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης. Επομένως, η

βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να αποτελεί τον κύριο στόχο της οικονομικής πολιτικής καθώς και όλων των άλλων πολιτικών.

1.4.1 Συνεπώς, η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να είναι ένας από τους στόχους προτεραιότητας της ΕΕ.

1.5 Για τον σκοπό αυτόν, πρέπει ειδικότερα:

1.5.1 Να θεσπιστεί μια πιο φιλόδοξη και πλήρης ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών με σκοπό τον περιορισμό της κερδοσκοπίας. Διαφορετικά, η κερδοσκοπία θα εκμηδενίσει όλες τις προσπάθειες «έξυπνης δημοσιονομικής εξυγίανσης».

1.5.2 Να ασκηθεί μια δημοσιονομική πολιτική στην υπηρεσία της ανάπτυξης:

— θεσμοθετώντας ένα ευρωπαϊκό δάνειο με στόχο τη χρηματοδότηση έργων υποδομής μέσω της κινητοποίησης της αποταμίευσης·

— δημιουργώντας ευρωμόλογα, τα οποία θα επιτρέψουν τη μείωση, ειδικότερα, του κόστους αναχρηματοδότησης των κρατών της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσκολίες·

— προβλέποντας μέγιστη ευελιξία ως προς την περίοδο εξυγίανσης, διότι ένα φαινόμενο τύπου «big bang» θα υποθήκευε τις αναπτυξιακές προοπτικές.

1.5.3 Να τεθεί η φορολογική πολιτική στην υπηρεσία της ανάπτυξης:

— στοχεύοντας σε ενισχυμένο συντονισμό των φορολογικών πολιτικών των κρατών μελών σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές Συνθήκες·

— βελτιώνοντας τη συνεργασία κατά της φοροδιαφυγής μέσω της βέλτιστης χρησιμοποίησης του Eurofisc·

— μεταθέτοντας τη φορολογική πίεση προς νέες πηγές εσόδων, όπως οι φόροι επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, η φορολόγηση της ενέργειας, οι παρακρατήσεις επί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, επί των εκπομπών CO₂ επινοώντας μια νέα οργάνωση της αγοράς ποσοστώσεων κ.λπ.

1.5.4 Να σχεδιασθούν φόροι με σκοπό την εσωτερικευση των εξωτερικών παραγόντων που δημιουργεί η συμπεριφορά του δημοσιονομικού τομέα, στον βαθμό που θα συμβάλουν στη δημιουργία πιο ισότιμων όρων στη διαδικασία ανάπτυξης και εναρμόνισης της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς.

1.5.4.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη σύμφωνη γνώμη της ΕΟΚΕ, προβλέπει τη διενέργεια ανάλυσης του αντικτύπου, προκειμένου να καθορισθούν η δυναμική δομή και ο τρόπος εφαρμογής της εν λόγω φορολογίας. Σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει να ληφθεί καμία απόφαση σχετικά με τις φορολογικές ρυθμίσεις πριν γνωστοποιηθούν τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης.

1.5.5 Να επινοηθεί η ανάπτυξη του αύριο:

— υλοποιώντας τη Στρατηγική 2020, η οποία στοχεύει, ειδικότερα, σε μια βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς βασισμένη σε ενισχυμένο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, αντιμετωπίζοντας τους φραγμούς στην ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς·

— καθορίζοντας και υλοποιώντας μια φιλόδοξη και αποτελεσματική βιομηχανική πολιτική, η οποία θα στοχεύει κατά προτεραιότητα τους τομείς με υψηλή προστιθέμενη αξία, τους τομείς υψηλής τεχνολογίας και τους τομείς με υψηλή αναπτυξιακή δυναμική τόσο στον κλάδο της βιομηχανίας όσο και σε αυτόν των υπηρεσιών·

— δημιουργώντας μια πραγματική ευρωπαϊκή «Small Business Act»·

— επενδύοντας στο «μαγικό τρίγωνο» της ανάπτυξης: «κατάρτιση, έρευνα, καινοτομία». Για τον σκοπό αυτό, πρέπει:

— να συνεχισθούν και να εντατικοποιηθούν οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και στην Ε&Α ανεξάρτητα από τους δημοσιονομικούς περιορισμούς, αλλιώς κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε σε αναπόφευκτη οικονομική εξασθένηση της ΕΕ·

— να ληφθεί μέριμνα για την αντιστοιχία μεταξύ, αφενός, της παρεχόμενης κατάρτισης και των αποκτώμενων προσόντων και, αφετέρου, των αναγκών της αγοράς εργασίας·

— να προσαρμοσθεί η φορολογική νομοθεσία προκειμένου να παρασχεθούν κίνητρα στη βιομηχανία ώστε να αυξήσει τις επενδύσεις της σε έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία·

— να διευκολυνθεί η εργασία και η συνεργασία των ερευνητών και των παραγόντων ανάπτυξης της καινοτομίας στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ διασφαλίζοντας την επιτυχή ολοκλήρωση του «ευρωπαϊκού χώρου έρευνας»·

— να μειωθούν, ή ακόμη και να εξαλειφθούν, πολλά εμπόδια: η πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση, το κόστος των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η επείγουσα επίτευξη συμφωνίας σχετικά με την υλοποίηση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας μέσω ενισχυμένης συνεργασίας·

— να διευρυνθεί η εμβέλεια, να παρασχεθούν περισσότερα μέσα και να ανατεθούν περισσότερες αποστολές στους «πόλους ανταγωνιστικότητας». Για τον σκοπό αυτό, η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου μπορεί να επιτρέψει τη βελτίωση της σχέσης μεταξύ έρευνας και καινοτομίας.

1.6 Κατά την εφαρμογή αυτών των πολιτικών, σε περιπτώσεις που η εφαρμογή τους εξαρτάται μόνο από τις αποφάσεις που θα λάβει το κάθε κράτος μέλος, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σημαντικές διαφορές στις οικονομικές επιδόσεις των 27 κρατών μελών. Οι ρυθμοί αύξησης του ΑΕγχΠ, το επίπεδο και οι τάσεις της ανεργίας, τα επίπεδα του δημοσίου χρέους και οι δαπάνες για Ε&Α ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, αν και παρατηρούνται ευδιάκριτοι σχηματισμοί.

2. Εισαγωγή

2.1 Η συγγική Προεδρία ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα: «Στρατηγικές για μια έξυπνη εξυγίανση της δημοσιονομικής πολιτικής – ο εντοπισμός μοχλών ανάπτυξης στην Ευρώπη ως πρόκληση. Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε πλήρως το εργατικό δυναμικό των οικονομιών μας, με δεδομένη την επιτακτική ανάγκη φορολογικής προσαρμογής».

2.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το συγκεκριμένο αίτημα.

2.3 Πράγματι, η συγγική Προεδρία πρότεινε στην ΕΟΚΕ να εξετάσει θέματα που την απασχολούν και εντάσσονται στο έργο που έχει ήδη επιτελέσει από την έναρξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

2.4 Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί ευκαιρία επικαιροποίησης των προηγούμενων προβληματισμών που ανέπτυξε η ΕΟΚΕ. Οι προηγούμενες αυτές σκέψεις θα αποτελέσουν τη βάση για την επεξεργασία της παρούσας εισήγησης, αντικείμενο της οποίας θα είναι να επεκτείνει τον συγκεκριμένο προβληματισμό προκειμένου να ανταποκριθεί στο αίτημα της κατάρτισης γνωμοδότησης (!).

2.5 Για τον σκοπό αυτό, ύστερα από μια σύντομη ανάλυση των αιτιών της κρίσης, θα εξετάσουμε τις συνέπειες, τους κινδύνους, από άποψη τόσο οικονομική όσο και κοινωνική, μιας «μη έξυπνης» δημοσιονομικής εξυγίανσης, ώστε να διατυπώσουμε τελικά προτάσεις υπέρ μιας βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς μόνον αυτή μπορεί να επιφέρει την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας.

(!) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η χρηματοπιστωτική κρίση και οι συνέπειές της στην πραγματική οικονομία», ΕΕ C 255 της 22.09.2010, σ. 10· και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Οικονομική ανάκαμψη: σημερινή κατάσταση και πρακτικές πρωτοβουλίες», ΕΕ C 48 της 15.02.2011, σελ. 57.

3. Η κρίση και οι συνέπειές της

3.1 Η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που εκδηλώθηκε το 2007 και ενισχύθηκε το 2008, είχε σοβαρές συνέπειες στα δημόσια οικονομικά των ευρωπαϊκών χωρών. Αφενός, πολλές κυβερνήσεις έλαβαν μέτρα για τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αφετέρου, όμως έλαβαν και σημαντικά δημοσιονομικά μέτρα για να περιορίσουν κατά το δυνατόν την εμφάνιση της ύφεσης, μέσω σχεδίων ανάκαμψης. Τα τελευταία ήρθαν να συμπληρώσουν τη δράση των αυτόματων σταθεροποιητών, προκειμένου να αποφευχθεί η κατάρρευση της οικονομικής δραστηριότητας, επιβαρύνοντας όμως τη δημοσιονομική κατάσταση πολλών χωρών.

3.2 Μολονότι κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης οι μαζικές δημόσιες δαπάνες επέτρεψαν τη διατήρηση της ρευστότητας των αγορών, σήμερα η ανάγκη ελάφρυνσης των προϋπολογισμών από τα έξοδα που προέκυψαν από την ενίσχυση προς τις τράπεζες (όπως συνέβη σε ορισμένα κράτη μέλη) και τα ειδικά μέτρα σε συνδυασμό με τη συνεπακόλουθη αύξηση της ανεργίας και τα συμπληρωματικά μέτρα λιτότητας που λαμβάνονται σε αρκετές χώρες συνιστούν στο σύνολό τους απειλή για την οικονομική ανάπτυξη.

3.3 Η κατάσταση αυτή προκάλεσε σημαντική αύξηση του δημόσιου ελλείμματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τούτο, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Eurostat, αυξήθηκε από 2,3 % του ΑΕγχΠ το 2008 σε 7,5 % το 2010 στην ΕΕ συνολικά, και από 2 % σε 6,3 % στο εσωτερικό της ευρωζώνης. Ταυτόχρονα, ο λόγος του δημόσιου χρέους αυξήθηκε από 61,6 % του ΑΕγχΠ το 2008 σε 80 % στην Ευρωπαϊκή Ένωση και από 69,4 % σε 78,7 % στην ευρωζώνη. Η ανάπτυξη αναμένεται να είναι 0,7 % το 2010, η ανεργία αναμένεται να αυξηθεί από 7,1 % στην ΕΕ το 2007 σε 9,1 % το 2009, με τις προβλέψεις να κάνουν λόγο για 10,3 % στο τέλος του 2010, ποσοστό που αντιστοιχεί σε σχεδόν 25 εκατομμύρια άτομα, από τα οποία τα 8 εκατομμύρια περίπου απώλεσαν την εργασία τους λόγω της κρίσης.

3.4 Επίσης, παρατηρείται ότι τα μέτρα που ελήφθησαν σε αρκετά κράτη μέλη, τα οποία συνίστανται κατά κύριο λόγο στη μείωση των δημόσιων δαπανών, με στόχο τη γρήγορη επάνοδο σε ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς και τη μείωση του χρέους, κινδυνεύουν να προκαλέσουν την απομάκρυνση των κρατών από το πλαίσιο των αναδιανεμητικών αποτελεσμάτων των συστημάτων συλλογικής αλληλεγγύης. Επομένως, διατυπώνονται μεγάλες ανησυχίες όσον αφορά τη διάλυση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των δημόσιων υπηρεσιών, μολονότι ο ρόλος τους ως αυτόματων σταθεροποιητών και αποτελεσματικών μηχανισμών απορρόφησης των κραδασμών της κρίσης επικροτήθηκε ομόφωνα.

3.4.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητο να διαφυλαχθεί το ευρωπαϊκό κοινωνικό κεφάλαιο και το φυσικό κεφάλαιο, που αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες ενίσχυσης της ανάπτυξης.

3.4.2 Θα είναι καταστροφικό για την αξιοπιστία της ΕΕ (και των κρατών μελών της) να προσφέρει στους πολίτες της το θέαμα μιας Ευρώπης η οποία, από τη μια πλευρά, επιδεικνύει αποφασιστικότητα για τη λήψη σημαντικών μέτρων υπέρ του χρηματοπιστωτικού και του τραπεζικού τομέα (όπως συνέβη σε ορισμένα κράτη μέλη), ο οποίος φέρει ευθύνη για την παρούσα κρίση, αλλά από την άλλη

μεριά, όταν πρέπει να καταπολεμηθεί η επιβράδυνση της ανάπτυξης, η υψηλή αύξηση της ανεργίας, η προϋόσα αβεβαιότητα, και να διασφαλισθούν επίσης μηχανισμοί αλληλεγγύης από τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και από τις δημόσιες υπηρεσίες, αυτή αναλαμβάνει ανεπαρκή δράση που αποβαίνει σε βάρος των ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι δεν φέρουν καμία ευθύνη για τη δημιουργία της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί παρά να αυξήσει την απόσταση που υπάρχει ήδη μεταξύ των πολιτών και της ΕΕ.

3.5 Αυτός ο τρόπος γρήγορης επανόδου σε ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, ο οποίος συνίσταται κυρίως στη μείωση των δημόσιων δαπανών, εκτός από το κοινωνικό κόστος που συνεπάγεται, κινδυνεύει να οδηγήσει σε μια υποτονική ανάπτυξη – ιδίως λόγω της εκμηδένισης της ζήτησης – για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε συνδυασμό με μια παρατεταμένη, ή και αυξανόμενη ανεργία, και, επομένως, στην υποχώρηση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης.

3.5.1 Η δημοσιονομική πειθαρχία κινδυνεύει να συρρικνώσει τη ζήτηση οδηγώντας σε μια ύφεση που θα επιφέρει νέα ελλείμματα, τα οποία μπορούν να εγκλωβίσουν την ευρωπαϊκή οικονομία σε έναν ανατροφοδοτούμενο φαύλο κύκλο ...

3.5.2 Αυτή η συρρίκνωση της ζήτησης θα είναι εντονότερη καθώς θα οξύνονται οι ανισότητες (για παράδειγμα, στη Γαλλία, στο διάστημα από το 1998 έως το 2005, ο μέσος μισθός του 0,01 % των καλύτερα αμειβόμενων ατόμων αυξήθηκε κατά 51 %) και θα μειώνεται αυτόματα η αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών λόγω της οικονομικής κατάστασης αλλά και λόγω της σημαντικής μείωσης του μεριδίου των αμοιβών στον καταμερισμό της προστιθέμενης αξίας. Πράγματι, το ΔΝΤ ανέφερε το 2007 ότι το μερίδιο των αμοιβών στο ΑΕγχΠ μειώθηκε στην Ευρώπη από 73 % το 1980 σε 64 % το 2005.

4. Προς μια έξυπνη δημοσιονομική εξυγίανση

4.1 Το ερώτημα δεν είναι κατά πόσον πρέπει να επανέλθουμε σε ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, αλλά μάλλον να καθορίσουμε το «πώς», το «ποιος θα πληρώσει» και «με τι ρυθμούς» θα επιτευχθεί η ισοσκελίση, προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη.

4.1.1 Ο «έξυπνος» χαρακτήρας της δημοσιονομικής εξυγίανσης έγκειται στην «έξυπνη» ισορροπία μεταξύ των δαπανών και των εσόδων και μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης. Για τον σκοπό αυτόν, η εξεύρεση της μεθόδου που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη, στο πλαίσιο μιας επεκτατικής πολιτικής η οποία θα δημιουργήσει θετικές συνθήκες για την κατανάλωση και τις επενδύσεις, είναι μία από τις καθοριστικές προϋποθέσεις για την έξοδο από την κρίση από τα πάνω.

4.1.2 Η δημοσιονομική εξυγίανση απορρέει επίσης, μεταξύ άλλων, από τις απαιτήσεις της νομισματικής πολιτικής, η οποία πρέπει να ασκείται έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι της σε ό,τι αφορά τη σταθερότητα των τιμών και την εμπιστοσύνη των αγορών, συνεχίζοντας παράλληλα να δημιουργεί τις προϋποθέσεις της οικονομικής ανάπτυξης.

4.2 Μια δημοσιονομική πολιτική στην υπηρεσία της ανάπτυξης

4.2.1 Αρκετά πριν από την έλευση της κρίσης, η Ευρώπη αντιμετώπιζε πρόβλημα ανεπαρκούς ανάπτυξης. Ο επιδιωκόμενος στόχος ετήσιας ανάπτυξης είναι 3 % και αποτελεί την ουσία της στρατηγικής της Λισαβόνας επιτεύχθηκε μόνον δύο φορές. Αυτή η γενικότερη έλλειψη ανάπτυξης δεν συνεκτιμήθηκε επαρκώς στις οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές που ορίζονται από τις κυβερνήσεις· υποκαταστάθηκε από τον δανεισμό, τόσο τον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό, για τον οποίο το χρηματοπιστωτικό σύστημα φέρει μεγάλη ευθύνη, όσον αφορά π.χ. τα στεγαστικά δάνεια. **Επομένως, η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να αποτελεί τον κύριο στόχο τόσο της οικονομικής όσο και κάθε άλλης πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, η δημοσιονομική εξυγίανση, η οποία θα περιλαμβάνει ειδικότερα αποτελεσματική κατανομή των δημοσιονομικών πόρων, θα επιτρέψει να βρεθούν τρόποι για την επαναφορά των κυβερνήσεων σε ισοσκελισμένους δημόσιους προϋπολογισμούς μεσοπρόθεσμα χωρίς να υπονομευθεί ο στόχος της υψηλής ανάπτυξης.**

4.2.2 Η χρηματοπιστωτική κρίση και η περιορισμένη ανθεκτικότητα της οικονομίας της ΕΕ στους κλονισμούς καταδεικνύουν την ανάγκη αναπροσανατολισμού της οικονομικής πολιτικής. Κατά την ΕΟΚΕ, ένας πιο ισορροπημένος συνδυασμός μακροοικονομικών μέτρων, στον οποίο θα συνυπάρχουν αρμονικά οι πτυχές που βασίζονται στην προσφορά και μια οικονομική πολιτική προσανατολισμένη στη ζήτηση, πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ευρωπαϊκής στρατηγικής. Στο πλαίσιο αυτό, σε έναν κόσμο στον οποίο κυριαρχούν οι χρηματοοικονομικές επιταγές και ο οποίος ευνοεί τις βραχυπρόθεσμες επενδύσεις και διατρέχει, επομένως, τον κίνδυνο της επιβράδυνσης της τεχνικής προόδου, χρειάζεται να αποκηρύξουμε την ανάπτυξη που βασίζεται κατά κύριο λόγο σε «κερδοσκοπικές φούσκες» και να στραφούμε και πάλι στην ανάπτυξη που βασίζεται στην κατανάλωση και στις επενδύσεις, ιδίως στους καινοτόμους τομείς της πραγματικής οικονομίας⁽²⁾ προτάσσοντας τους τρόπους παραγωγής χαμηλών εκπομπών άνθρακα και χαμηλής κατανάλωσης φυσικών πόρων.

4.2.3 Θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί ένα ευρωπαϊκό δάνειο με στόχο τη χρηματοδότηση ευρωπαϊκών έργων υποδομής. Αυτό θα αποτελούσε βασικό εργαλείο για την προσέλκυση αποταμιεύσεων, οι οποίες είναι διαθέσιμες επί του παρόντος και παραμένουν αχρησιμοποίητες, με σκοπό τη στήριξη της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η προσπάθεια αυτή πρέπει να συνδυασθεί με μια συντονισμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής⁽³⁾ που θα ευνοεί την ανταγωνιστικότητα, σύμφωνα με τους προσανατολισμούς της στρατηγικής Ευρώπη 2020⁽⁴⁾. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δήλωση του Προέδρου της Επιτροπής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις 14 Δεκεμβρίου 2010, ότι θα «επιμείνει» στην υποβολή σχεδίων με στόχο την καθιέρωση των ομολογιακών δανείων. Ωστόσο, η δημιουργία ομολογιακών δανείων δεν μπορεί να αποτελέσει εναλλακτική λύση ούτε να υποκαταστήσει την έκδοση ευρωομολόγων.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας ευρωομολόγων, επειδή αυτά, όχι μόνον θα επιτρέψουν τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων υποδομής με στόχο τον εκσυγχρονισμό της Ευρώπης δημιουργώντας θέσεις απασχόλησης και συμβάλλοντας στην τόνωση της ανάπτυξης, όπως και τα ομολογιακά δάνεια, αλλά επιπλέον θα μειώσουν και το κόστος χρηματοδότησης των χωρών της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, δίνοντας ευρωπαϊκή διάσταση στην

αγορά κρατικού δανεισμού. Η έκδοση ευρωομολόγων θα επιβεβαιώσει στην αγορά, μετά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, την εσωτερική αλληλεγγύη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδεικνύοντας παράλληλα την πολιτική της δέσμευση απέναντι στην οικονομική και νομισματική ένωση και στον αναντικατάστατο ρόλο του ευρώ.

4.2.4.1 Σημειώνουμε ότι η πρακτική αυτή, η οποία εφαρμόζεται στις ΗΠΑ μέσω του Δημοσίου και είχε εγκριθεί το 2009 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και από το ΔΝΤ, θα επέτρεπε, μέσω της ελάφρυνσης της εξυπηρέτησης του χρέους, να δοθούν περιθώρια κινήσεων στις χώρες της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσκολίες προκειμένου να τονωθεί η ανάπτυξη.

4.2.5 Τα κράτη μέλη των οποίων το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφανίζει πλεόνασμα ή/και των οποίων το δημόσιο χρέος είναι χαμηλό πρέπει να ασκήσουν μια επεκτατική πολιτική για να τονώσουν τη ζήτηση. Σε γενικές γραμμές, αυτό δεν γίνεται, κυρίως λόγω του φόβου αρνητικής βαθμολόγησης από τους οργανισμούς αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Ο ρόλος των οργανισμών αυτών είναι «καίριος (...) και, συνεπώς, δεν μπορούν να αφεθούν ανεξέλεγκτοι»⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ανησυχία της (...) σχετικά με την αποτυχία σύστασης «ενός ευρωπαϊκού οργανισμού αξιολόγησης του δημοσίου χρέους»⁽⁶⁾.

4.3 Ανάπτυξη και φορολογία

4.3.1 Η φορολογία, από τη στιγμή που συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, στην ανταγωνιστικότητα, στην ελάφρυνση του φόρτου που επωμίζονται τα δημόσια οικονομικά κ.λπ., είναι ένας παράγοντας που ευνοεί την ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, στον τομέα της δημοσιονομικής εξυγίανσης, η Επιτροπή δίνει έμφαση σχεδόν αποκλειστικά στις δαπάνες παραμελώντας τα έσοδα. Πράγματι, αυτό γίνεται τις περισσότερες φορές εις βάρος των πλέον ευάλωτων κοινωνικά ομάδων και αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη εκμηδενίζοντας τη ζήτηση.

4.3.2 «Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές Συνθήκες, στόχος θα πρέπει να είναι ένας ενισχυμένος συντονισμός, σε κοινοτικό επίπεδο, μεταξύ των φορολογικών πολιτικών των κρατών μελών, ιδίως μέσω της εναρμόνισης των φορολογικών βάσεων και της θέσπισης ελάχιστων συντελεστών, ιδίως στους τομείς στους οποίους η φορολογητέα βάση είναι περισσότερο μεταβλητή σε διεθνές επίπεδο και οι οποίοι εμφανίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο φοροδιαφυγής και φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών». Στόχος του συντονισμού αυτού, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει να είναι ειδικότερα η προστασία και η αύξηση των φορολογικών εσόδων⁽⁷⁾.

4.3.3 Η βελτίωση της διοικητικής συνεργασίας αποτελεί επίσης βασικό στοιχείο για την αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Η δημιουργία του Eurofisc, ενός αποκεντρωμένου δικτύου ανοικτού σε όλα τα κράτη μέλη, το οποίο έχει ως στόχο να καταστήσει εφικτή μια ταχεία και επικεντρωμένη δράση για την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας, είναι ένα πρώτο θετικό βήμα⁽⁸⁾. Στη σχετική γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε την ανάγκη συνεργασίας και διασυνδέσεων

(2) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η στρατηγική της Λισαβόνας μετά το 2010», ΕΕ C 128 της 18.05.2010, σ. 3.

(3) Πρβλ. παράγραφο 5.5.1.

(4) Πρβλ. επιστολή του προέδρου της ΕΟΚΕ προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής της 31ης Μαρτίου 2010.

(5) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Οργανισμοί αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας», ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 117, παράγραφος 1.1.

(6) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας», ΕΕ C 54 της 19.02.2011, σ. 37, παράγραφος 1.4.

(7) Όπ.π., υποσημείωση αριθ. 2.

(8) Κανονισμός 904/2010 του Συμβουλίου για τη διοικητική συνεργασία και την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (αναδιτύπωση) ΕΕ L 268 της 12.10.2010, σ. 1.

με άλλους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ⁽⁹⁾.

4.3.4 Η φορολογική πίεση πρέπει να μετατεθεί σε νέες πηγές εσόδων, όπως οι φόροι επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, η φορολόγηση της ενέργειας, οι παρακρατήσεις επί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, επί των εκπομπών CO₂ ⁽¹⁰⁾ επινοώντας μια νέα οργάνωση της αγοράς των ποσοστώσεων κ.λπ. Αυτό το είδος φορολογίας μπορεί να αποβεί διπλά επωφελές: βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, θα ελαφρύνει τους δημόσιους προϋπολογισμούς και, πιο μακροπρόθεσμα, θα συμβάλει στον αναπροσανατολισμό των πόρων προς βιώσιμες επενδύσεις στην πραγματική οικονομία, γενικά, και προς τις πράσινες τεχνολογίες και τους πράσινους τομείς, ειδικότερα ⁽¹¹⁾. Μπορεί επίσης να αποδειχθεί χρήσιμο για την τροφοδοσία του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ίδιους πόρους ⁽¹²⁾.

4.4 Φορολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα

4.4.1 Πιο συγκεκριμένα, η φορολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα μπορεί να προσδώσει στις κεφαλαιαγορές μεγαλύτερη σταθερότητα και αποτελεσματικότητα μειώνοντας τη μεταβλητότητά τους και τις αρνητικές συνέπειες της υπερβολικής ανάληψης κινδύνων ⁽¹³⁾. Φαίνεται, επομένως, λογικό να σχεδιασθούν φόροι με σκοπό την εσωτερίκευση των εξωτερικών παραγόντων που δημιουργεί η συμπεριφορά του συγκεκριμένου τομέα, στον βαθμό που θα συμβάλουν στη δημιουργία πιο ισότιμων όρων στη διαδικασία ανάπτυξης και εναρμόνισης της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς.

4.4.2 Φόροι επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών

4.4.2.1 Η ΕΟΚΕ ενέκρινε καταρχήν την επιβολή φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών στη γνωμοδότησή της σχετικά με την έκθεση de Larosière ⁽¹⁴⁾: «Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητη η μετάβαση από τη βραχυπρόθεσμη στη μακροπρόθεσμη προοπτική, όπου η πριμοδότηση δεν βασίζεται στην κερδοσκοπία. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ στηρίζει την ιδέα της φορολόγησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών». «Ο (...) στόχος του [φόρου] είναι η συγκέντρωση δημόσιου χρήματος. Αυτή η νέα πηγή εσόδων θα μπορούσε να χρησιμεύσει για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες, για τη χρηματοδότηση των πολιτικών για το κλίμα στις αναπτυσσόμενες χώρες ή για την **ελάφρυνση των δημόσιων οικονομικών**. Το τελευταίο αυτό σημείο συνεπάγεται επίσης ότι ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα επιστρέψει τις κρατικές ενισχύσεις. Μακροπρόθεσμα, τα έσοδα από τον φόρο θα πρέπει να αποτελούν μια νέα γενική πηγή δημόσιων εσόδων» ⁽¹⁵⁾. Επιπλέον, ο φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών έχει επίσης ευπρόσδεκτες συνέπειες μόχλευσης, αφού συνεπάγεται αλλαγές στη συμπεριφορά των παραγόντων της αγοράς.

⁽⁹⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη διοικητική συνεργασία και την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (αναδιατύπωση)» ΕΕ C 347 της 18.12.2010, σ. 74, παράγραφος 1.10.

⁽¹⁰⁾ Όπ.π., υποσημείωση αριθ. 2.

⁽¹¹⁾ Όπ.π., υποσημείωση αριθ. 4.

⁽¹²⁾ «Η επανεξέταση του προϋπολογισμού της ΕΕ» COM(2010) 700 τελικό της 19.10.2010.

⁽¹³⁾ Βλέπε COM(2010) 549 τελικό, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Φορολόγηση του χρηματοπιστωτικού τομέα

⁽¹⁴⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Έκθεση de Larosière», ΕΕ C 318 της 23.12.2009, σ. 57.

⁽¹⁵⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών», CESE 969/2010 Σύνοψη και συμπεράσματα, παράγραφος 1.10.

4.4.2.2 Σημειώνουμε, εν προκειμένω, ότι ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υποστήριξε καταρχήν, στη δήλωση της 8^{ης} Σεπτεμβρίου 2010, την επιβολή φόρου στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες.

4.4.2.3 Ως συνέχεια των θέσεων που υιοθέτησε στο παρελθόν, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη χρειάζονται σήμερα έναν φόρο επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, προκειμένου να συγκεντρωθούν έσοδα για τη μείωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών, τη χρηματοδότηση μέτρων ανάκαμψης για την τόνωση της ανάπτυξης και την καταπολέμηση των αμιγώς κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων.

4.4.3 Φόροι επί των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων

4.4.3.1 Ο φόρος επί των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων ⁽¹⁶⁾, υπό την ευρύτερη μορφή του (μέθοδος της σταθερής προσθήκης), έχει σχεδιασθεί έτσι ώστε να επιβάλλεται στο σύνολο των κερδών και των αμοιβών της επιχειρηματικής δραστηριότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ανεξάρτητα από τα προϊόντα που εμπορεύονται.

4.4.3.2 Μπορεί να θεωρηθεί φόρος προστιθέμενης αξίας, ο οποίος παράγεται από τις εταιρείες του χρηματοπιστωτικού τομέα και μπορεί να αντισταθμίσει τη χαμηλότερη προς το παρόν φορολογική συνεισφορά του συγκεκριμένου τομέα, η οποία οφείλεται στην απαλλαγή πολλών πράξεών του από την επιβολή ΦΠΑ.

4.4.3.3 Τα παραγόμενα έσοδα σε ευρωπαϊκή κλίμακα θα μπορούσαν να διατεθούν για τη δημοσιονομική εξυγίανση των κρατών μελών.

4.4.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη σύμφωνη γνώμη της ΕΟΚΕ, προβλέπει τη διενέργεια ανάλυσης του αντικτύπου, προκειμένου να καθορισθούν η δυνητική δομή και ο τρόπος εφαρμογής της εν λόγω φορολογίας και να αξιολογηθεί το φάσμα των νέων μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα που σχετίζεται με το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων, τις νέες απαιτήσεις όσον αφορά τα ίδια κεφάλαια και τη ρευστότητα κτλ. Στη βάση αυτή, είναι απαραίτητο να εξευρεθεί η χρυσή τομή μεταξύ, αφενός, του στόχου για την καταπολέμηση των δημοσιονομικών ανισορροπιών και, αφετέρου, της διαφύλαξης της ικανότητας του τραπεζικού τομέα να χορηγεί δάνεια και να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει να ληφθεί καμία απόφαση σχετικά με τις φορολογικές ρυθμίσεις πριν γνωστοποιηθούν τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης.

5. Επινόηση της μελλοντικής ανάπτυξης

5.1 Η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με σοβαρές απειλές, όπως:

— έναν κόσμο στον οποίο κυριαρχούν οι χρηματοοικονομικές επιταγές και ο οποίος διαφεύγει από την πολιτική δημοκρατία, είναι εν μέρει αποσυνδεδεμένος από την πραγματική οικονομία, ευνοεί τις βραχυπρόθεσμες επενδύσεις οι οποίες συνεπάγονται κίνδυνο επιβράδυνσης της τεχνικής προόδου. Η εγκατάλειψη των πραγματικών επενδύσεων προς όφελος των χρηματοοικονομικών τοποθετήσεων αποτελεί επίσης τροχοπέδη για την ανάπτυξη της απασχόλησης, των εισοδημάτων, της ζήτησης και των δημόσιων προϋπολογισμών·

⁽¹⁶⁾ Η πρόταση αυτή προέρχεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

— την αποδόμηση των υφιστάμενων κοινωνικών προτύπων σε συνδυασμό με τους κινδύνους μιας μετωπικής αντιπαράθεσης Ηνωμένων Πολιτειών/μεγάλων αναδυόμενων χωρών, από την οποία η Ευρώπη θα αποκλεισθεί και η οποία θα θέσει υπό αμφισβήτηση την αγορά εργασίας. Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του σήμερα, πρέπει να διασαφηνιστούν οι πολιτικοί άξονες που θα επινοήσουν την ανάπτυξη του αύριο.

5.2 Προκειμένου να επανέλθει σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η ΕΕ θέσπισε τη στρατηγική Ευρώπη 2020. Η νέα αυτή στρατηγική βασίζεται στον ενισχυμένο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και στόχος της είναι να αντιμετωπίσει τα βασικά εμπόδια της ανάπτυξης σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και με τις υποδομές, καθώς και την ανάγκη μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής και μιας νέας φιλόδοξης βιομηχανικής πολιτικής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε ότι όλες οι κοινές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων της κοινής γεωργικής πολιτικής και της πολιτικής συνοχής, θα πρέπει να στηρίζουν τη στρατηγική και ότι αυτή θα έχει και έντονη εξωτερική διάσταση (17).

5.3 Η ΕΟΚΕ συνέστησε μια συντονιστική επιτροπή, η οποία συνεργάζεται στενά με τα ειδικευμένα τμήματά της, τη Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI), τις εθνικές οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές και τα παρατηρητήρια σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής, και ειδικότερα με τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες με στόχο την επίτευξη προόδου στους τομείς της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θα εκδώσει γνωμοδοτήσεις σχετικά με τις «εμβληματικές πρωτοβουλίες» για την επίτευξη των «πέντε στόχων» της εν λόγω στρατηγικής. Πρέπει να αναπτυχθεί εμβριθής προβληματισμός σχετικά με **τους τομείς, τους παράγοντες και τις δράσεις** προτεραιότητας ώστε να προσδιοριστεί ο τρόπος εφαρμογής της νέας αυτής στρατηγικής.

5.4 **Οι τομείς προτεραιότητας.** Απαριθμούνται, ενδεικτικά, ορισμένοι κινητήριες μοχλοί ανάπτυξης οι οποίοι, αν και έχουν κάνει δειλά την εμφάνισή τους σήμερα, ωστόσο ως επί το πλείστον βρίσκονται σε εξέλιξη, λόγω της υψηλής προστιθέμενης αξίας τους, της υψηλής τεχνολογίας και του υψηλού αναπτυξιακού τους δυναμικού. Εξυπακούεται ότι το περιεχόμενο τους εκτείνεται τόσο στη βιομηχανία όσο και στις υπηρεσίες:

— Ενέργεια χωρίς εκπομπές άνθρακα, πράσινες μεταφορές και πράσινα κτίρια κλπ. που συνεπάγονται «πράσινες θέσεις εργασίας» (18)

— «Η οικονομία των ηλικιωμένων»: βιοτεχνολογίες στην υπηρεσία της υγείας, βιοεπιστήμες (19) κ.λπ.

— Βιοτεχνολογία (20)

(17) Βλέπε συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 25ης και 26ης Μαρτίου 2010 και συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2010.

(18) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Προώθηση βιώσιμων πράσινων θέσεων εργασίας στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων της ΕΕ για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή», ΕΕ C 44 της 11.02.2011, σελ. 110.

(19) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Βιοεπιστήμες και βιοτεχνολογία – μια στρατηγική για την Ευρώπη. Έκθεση προόδου και μελλοντικοί προανατολισμοί», ΕΕ C 234 της 30.09.2003, σ. 13.

(20) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής για μια στρατηγική θεώρηση των βιοεπιστημών και της βιοτεχνολογίας: έγγραφο διαβούλευσης», ΕΕ C 94 της 18.04.2002, σ. 23.

— Ψηφιακή κοινωνία, νανοτεχνολογίες (21), ρομποτική κ.λπ.

— Γεωπονία και υδραυλική μηχανική για την αντιμετώπιση της μείωσης των αρδύσιμων εκτάσεων, την επανεξέταση των διαδικασιών κατασκευής ώστε να καταστούν πιο οικονομικές σε πρώτες ύλες, την επεξεργασία των σπάντων γαιών κ.λπ.

— Αναζήτηση σε καθέναν από τους βιομηχανικούς τομείς διεργασιών και τρόπων ανάπτυξης με λιγότερες εκπομπές άνθρακα διαμορφώνοντας μια νέα αντίληψη της βιομηχανικής πολιτικής.

— Και λοιπά.

5.4.1 Η εκπαίδευση πρέπει επίσης να αποτελέσει τομέα προτεραιότητας, ο οποίος θα στηρίξει όλους τους άλλους τομείς. Είναι ένα από τα απαραίτητα στοιχεία της ανάπτυξης, ευνοώντας την κατάρτιση ενός ανθρώπινου κεφαλαίου απαραίτητου για την ανάπτυξη. Από αυτήν την άποψη, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να υπάρξει αντιστοιχία μεταξύ των διαθέσιμων προσόντων και των αναγκών της αγοράς εργασίας.

5.5 Δράσεις προτεραιότητας που εξυπηρετούν την ανάπτυξη

5.5.1 Η εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς πρέπει να αποτελεί, στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μόνον έτσι θα επιτευχθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά μια ισχυρή, διαρκή και πιο ισοτιμη οικονομική μεγέθυνση κατά την ανάπτυξη των κρατών μελών.

5.5.2 Για την εφαρμογή μιας αποδοτικής βιομηχανικής πολιτικής

5.5.2.1 Η έννοια του όρου «βιομηχανική πολιτική» μεταβλήθηκε σημαντικά με την πάροδο του χρόνου. Επομένως, είναι σημαντικό να προσδιορισθούν οι αρχές που επιτρέπουν τον αυστηρό καθορισμό της σε μια οπτική προσαρμοσμένη στην εποχή μας.

— Καταρχάς, πρέπει να προσδιορισθούν οι τομείς στους οποίους πρέπει να δοθεί έμφαση (22). Έπειτα, οι τομείς δράσεων θα πρέπει, φυσικά, να εμφανίζουν μεγάλη διαφοροποίηση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. στην ενέργεια, θα πρόκειται για μεγάλα ευρωπαϊκά έργα. Σε άλλες, για χρηματοδότηση σε κεφάλαιο. Ή ακόμη, σε περιπτώσεις νεοσύστατων επιχειρήσεων και επιχειρήσεων σε φάση ανάπτυξης, για ενίσχυση με στόχο την ανάδειξη νέων τεχνολογιών. Σε κάθε περίπτωση, η βιομηχανική πολιτική θα πρέπει να σχεδιασθεί με στόχο τόσο την εσωτερική αγορά όσο και τις εξαγωγές.

— Τέλος, ο περιορισμός συνίσταται στην εξεύρεση τρόπων χρηματοδότησης αυτής της βιομηχανικής πολιτικής και της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης που μπορεί να συνεπάγεται κατά τη διάρκεια μιας περιόδου δημοσιονομικής εξυγίανσης. Ένα από τα μέσα θα ήταν η μαζική στροφή της ευρωπαϊκής αποταμίευσης προς μακροπρόθεσμες παραγωγικές επενδύσεις (23), που θα είναι αποδοτικές από οικονομική και κοινωνική άποψη, δηλαδή θα δημιουργούν πολλές θέσεις απασχόλησης. Η δυσκολία μπορεί να έγκειται στην ύπαρξη έντονης αποστροφής του κινδύνου. Αυτή θα μπορούσε να ξεπεραστεί μέσω ειδικών μηχανισμών

(21) Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Νανοεπιστήμες και νανοτεχνολογίες: σχέδιο δράσης για την Ευρώπη 2005-2009», ΕΕ C 185 της 8.08.2006, σ 1.

(22) Πρβλ. σημείο 5.4.

(23) Πρβλ. σημείο 4.2.3.

επιμερισμού του κινδύνου μεταξύ του κράτους και των ιδιωτικών επενδυτών, όπου το κράτος θα αναλάβει τον σημαντικό μακροπρόθεσμο κίνδυνο εν είδει ανασφαλιστή. Μπορεί να εξετασθεί και ένας άλλος τρόπος: η δημιουργία ενός μεγάλου ευρωπαϊκού δανείου ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Όμως, για την ανάπτυξη ενός ισορροπημένου και στέρεου παραγωγικού συστήματος, πρέπει να επιστρατευθούν δύο σημαντικές πολιτικές: η φορολογική πολιτική και η πολιτική απασχόλησης. Όσον αφορά την πρώτη, παραπέμπουμε στην παράγραφο 4.3.1, ενώ, όσον αφορά τη δεύτερη, ο σημαντικότερος περιορισμός θα έγκειται στην ενεργοποίηση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας και, επομένως, της μαζικής ενσωμάτωσης των νέων και των ηλικιωμένων. Παράλληλα, θα πρέπει να προτείνεται ευρύ φάσμα υπηρεσιών υψηλής ποιότητας για τη φύλαξη των παιδιών, έτσι ώστε οι γονείς να μπορούν να ασκούν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες ⁽²⁵⁾.

5.5.3 Για μια ευρωπαϊκή Πράξη για τις μικρές επιχειρήσεις («Small Business Act»)

5.5.3.1 Πρόκειται για μια πρόταση, η οποία έχει διατυπωθεί επανειλημμένως, χωρίς όμως να υλοποιηθεί ποτέ πλήρως, παρότι είναι αναγκαία. Η αμερικανική Πράξη για τις μικρές επιχειρήσεις, για παράδειγμα, είναι ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο, καθώς επιτρέπει τη χρηματοδότηση τόσο της καινοτομίας όσο και των παραδοσιακών επενδύσεων και την εξασφάλιση μέρους των δημόσιων συμβάσεων για τις ΜΜΕ. Η πρόταση αυτή αφορά τόσο τις νεοσύστατες επιχειρήσεις όσο και τις επιχειρήσεις με ραγδαία ανάπτυξη. Η ευρωπαϊκή Πράξη για τις μικρές επιχειρήσεις, όπως η αντίστοιχη αμερικανική, πρέπει να εφαρμόσει ευρύ φάσμα μέσων, τα οποία θα καλύπτουν τόσο τις δημόσιες συμβάσεις όσο και τη χρηματοδότηση. Επομένως, η ΕΟΚΕ προτείνει μια φιλόδοξη ευρωπαϊκή Πράξη για τις μικρές επιχειρήσεις ⁽²⁶⁾.

5.5.4 Για μια πολιτική εκπαίδευσης, έρευνας-ανάπτυξης και καινοτομίας

5.5.4.1 Ως προς το θέμα αυτό, παραπέμπουμε στις πολλές σχετικές γνωμοδοτήσεις που έχει καταρτίσει η ΕΟΚΕ ⁽²⁷⁾. Ουσιαστικά, η ΕΟΚΕ ανέφερε πάντοτε ότι η Ε&Α και η καινοτομία αποτελούν κομβικές δραστηριότητες, οι οποίες θα καθορίσουν στο μέλλον τη θέση της Ευρώπης στον κόσμο ανάλογα με την προτεραιότητα και τα μέσα που θα διαθέσει η Ευρώπη για τους συγκεκριμένους τομείς.

5.5.4.2 Σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από δημοσιονομικούς περιορισμούς, η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν να επενδύουν στην εκπαίδευση, στην έρευνα και ανάπτυξη και στην καινοτομία. Οι επενδύσεις αυτές πρέπει όχι μόνον να μην υπαχθούν στις δημοσιονομικές περικοπές, αλλά και να ενταθούν ⁽²⁸⁾. Στην

αντίθετη περίπτωση θα οδηγηθούμε σε μια αναπόφευκτη οικονομική εξασθένηση της ΕΕ, συνώνυμη της απώλειας θέσεων απασχόλησης και της υποβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών της.

5.5.4.3 Η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει ώστε η φορολογική νομοθεσία να είναι καλύτερα προσαρμοσμένη στην παροχή κινήτρων στη βιομηχανία για την αύξηση των επενδύσεων έρευνας και ανάπτυξης ⁽²⁹⁾. Η προσαρμογή αυτή αναμένεται, ειδικότερα, να επιτρέψει τη στήριξη της ανάπτυξης των ΜΜΕ που είναι κυρίως προσανατολισμένες στην Ε&Α κατά τα πρώτα έτη της δραστηριότητάς τους. Λαμβάνοντας υπόψη τον στρατηγικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ΜΜΕ στην ευρωπαϊκή οικονομία, η ΕΟΚΕ συνιστά σε κάθε κράτος μέλος να χρησιμοποιήσει, στον βέλτιστο δυνατό βαθμό, φορολογικά κίνητρα ώστε να διευκολύνει την επιβίωση και την ανάπτυξη των ΜΜΕ στην οικονομία του ⁽³⁰⁾. Παράλληλα, κρίνεται επίσης σκόπιμο να προωθηθούν ή να εντατικοποιηθούν κοινά σχέδια μεταξύ ερευνητικών φορέων και ΜΜΕ υπό την αιγίδα, για παράδειγμα, δημόσιων ερευνητικών οργανισμών (εθνικών ή ευρωπαϊκών) για τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των φορέων αυτών.

5.5.4.4 Προκειμένου η Ε&Α να είναι αποδοτική, οι ερευνητές και οι παράγοντες καινοτομίας πρέπει να είναι σε θέση να εργασθούν και να συνεργασθούν σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ με την ίδια ευκολία όπως και εντός των εθνικών συνόρων. Για τον σκοπό αυτό, ο «ευρωπαϊκός χώρος έρευνας» ⁽³¹⁾, ο οποίος πρέπει να έχει ολοκληρωθεί εντός της επόμενης τετραετίας, θα πρέπει να δημιουργήσει τις αναγκαίες δομές για μια πραγματική ελεύθερη κυκλοφορία της γνώσης, μια πραγματική υπεραξία της Ένωσης προς τους εθνικούς ερευνητικούς κλάδους.

5.5.4.5 Εξάλλου, πρέπει να μειωθούν, αν όχι να εξαλειφθούν, πολλά εμπόδια: η πρόσβαση στη χρηματοδότηση πρέπει να βελτιωθεί, ιδίως για τις ΜΜΕ, το κόστος των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να είναι προσιτό, οι στόχοι πρέπει να είναι πιο φιλόδοξοι και οι σημαντικοί προϋπολογισμοί που διατίθενται για τις δημόσιες συμβάσεις πρέπει να χρησιμοποιούνται με στρατηγικό τρόπο. Επί του παρόντος, κρίνεται σκόπιμο να επιτευχθεί άμεσα μια συμφωνία σχετικά με το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στο συγκεκριμένο θέμα μπορεί να αποτελεί μεταβατική λύση, η οποία αξίζει να εξετασθεί.

5.5.4.6 Η στρατηγική της Λισαβόνας προέβλεπε ότι η ΕΕ πρέπει να διαθέτει το 3 % του ΑΕγχΠ της στην Ε&Α, εκ των οποίων τα δύο τρίτα πρέπει να προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα. Απέχουμε ακόμη πολύ από την επίτευξη του στόχου αυτού. Ωστόσο, η επίτευξη του είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς αυτό θα επιτρέψει τη δημιουργία 3,7 εκατομμυρίων θέσεων απασχόλησης έως το 2020 και την αύξηση του ετήσιου ΑΕγχΠ κατά 800 δισεκατομμύρια ευρώ περίπου έως το 2027 ⁽³²⁾. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, η επίτευξη του στόχου αυτού πρέπει να παραμείνει προτεραιότητα της Ένωσης.

⁽²⁴⁾ Όπ.π., υποσημείωση αριθ. 19.

⁽²⁵⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης: παρουσίαση της ολοκληρωμένης απάντησης της ΕΕ στην κρίση», ΕΕ C 132 της 3.05.2011, σ. 26, σημείο 4.2.

⁽²⁶⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις – Μια Small Business Act για την Ευρώπη», ΕΕ C 182 της 4.08.2009, σ. 30.

⁽²⁷⁾ Ειδικότερα εκείνες που αφορούν το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο Ε&Α, και ιδιαιτέρως η γνωμοδότηση με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος πλαισίου για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (2007-2013)», ΕΕ C 65 της 17.03.2006, σ. 22.

⁽²⁸⁾ «Εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020 Ένωση καινοτομία» COM (2010) 546 τελικό της 6.10.2010.

⁽²⁹⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Για μια αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των φορολογικών κινήτρων υπέρ της έρευνας και ανάπτυξης», ΕΕ C 10 της 15.01.2008 σ. 83.

⁽³⁰⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αποδέσμευση και ενίσχυση του δυναμικού της Ευρώπης στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας», ΕΕ C 325 της 30.12.06, σ. 16, σημείο 3.5.

⁽³¹⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών» ΕΕ C 110 της 30.04.2004 σ. 3· και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Πράσινη Βίβλος — Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: Νέες προοπτικές» ΕΕ C 44 της 16.02.2008, σ. 1.

⁽³²⁾ Πρβλ. P. Zagamé, Les coûts d'une Europe non innovante (Το κόστος μιας μη καινοτόμου Ευρώπης) (2010).

5.5.4.7 Τέλος, η δημιουργία πόλων ανταγωνιστικότητας υπήρξε πολύ θετική πρωτοβουλία σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες. Προκειμένου να αποκτήσουν μεγαλύτερη εμβέλεια, περισσότερα μέσα, περισσότερες αποστολές, η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου είναι, κατά τα φαινόμενα, ο καλύτερος τρόπος για τη βελτίωση της σχέσης μεταξύ της έρευνας και της καινοτομίας, εφόσον η διακυβέρνησή τους περιλαμβάνει το σύνολο των παραγόντων.

6. Η κοινωνία των πολιτών

6.1 Πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω, ειδικότερα, των πολλών συνεπειών της δημοσιονομικής εξυγίανσης και της αναζήτησης μεθόδων

οικονομικής ανάπτυξης στην καθημερινή ζωή των πολιτών, ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος με τους πολίτες πρέπει να είναι υποδειγματικοί τόσο σε επίπεδο κρατών μελών όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6.2 Η κοινωνία των πολιτών, και ειδικότερα οι εθνικές ευρωπαϊκές οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές ή οι οργανισμοί που ασκούν παρόμοια καθήκοντα, πρέπει να συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις και να παρεμβαίνουν στα αρχικά στάδια των επιλογών. Πρέπει να υπάρχει υψηλό επίπεδο κοινωνικής σύμπραξης, καθώς δεν μπορούν να υπάρξουν βιώσιμες και επιτυχημένες επιλογές μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα σε ένα τόσο ευαίσθητο θέμα χωρίς την αποδοχή των μεταρρυθμίσεων από τους πολίτες.

Βρυξέλλες, 15 Ιουνίου 2011.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON
